

francez considerat un adevărat părinte al analizei de tip semiotic denumită „deconstrucție”. În contextul fenomenologic și al asocierii lui Derrida cu tipul de gândire post-structuralistă și postmodernă, iată că influențele asupra muzicii lui Fred Popovici sunt evidente, el nefiind singurul „atins” de teoriile filosofului francez – influențele sale sunt evident mai cu seamă în zona științelor umaniste și sociale, atingând subiecte dintre cele mai delicate din paleta secolului XXI. Lucrarea lui Fred Popovici este un proiect de continuă dezvoltare a formei sonore „pe axa entropică a timpului”. Acest proiect este realizat în spiritul generării permanente – și, deci, autogenerarea – de organisme sonore *ad infinitum*. Cele mai multe detalii se regăsesc în lucrarea teoretică *Extensions in Spectral Music* de Fred Popovici și Gheorghe M. Ștefan, cu o aplecare deosebită asupra structurilor de gramatică și a materialului folosit, prin explicarea proceselor acustice de bază și a organismului sonor în toate formele în care el poate fi definit. În această lucrare există inclusiv o schemă grafică sugestivă referitoare la emergența formei muzicale. Revenind la muzică și făcând referire la câteva din tehnicile de construcție putem menționa gramaticile de tip generativ (pe modelul ierarhiei descrise de Noam Chomsky în 1956, profesor emerit de lingvistică la Massachusetts Institute of Technology-MIT), geometria fractalilor sau teoria complexității. Din punct de vedere al extensiei procedeele instrumentale, ele sunt obținute prin „împrumuturi” din electroacustică, grație unui program de la IRCAM, Paris, pe nume ORCHIDS. Poate cel mai important aspect în strategia alcătuirii lucrării este, de fapt, definirea unui proiect original de transformare în timp real a semnalului sonor, cu ajutorul lărgirii travaliului cu un alt program IRCAM, pe nume ANTESCOFO. Această strategie vizează două mari obiective: pe de o parte sincronizarea unei preînregistrări cu datul instrumental real (de aici denumirea de „ghost tape”) și pe de altă parte distorsionarea complexă și coerentă a semnalului sonor dar realizată tot în timp real (prin „live electronics”). Compozitorul menționează meritul a mai multor oameni de știință în realizarea acestui proiect unic în România: Grig Burloiu (Universitatea Politehnică București), Arshia Cont (IRCAM, Paris) și Norbert Ommer, sound designer al celebrului ansamblu Modern, prezent și el în acest concert.

O lucrare familiară ansamblului Modern este și *Schakal* a tânărului compozitor Martin Grütter. Concepută inițial într-o altă formă decât cea prezentată la București, anume, cu muzică însoțită de proiecții video realizată împreună cu un artist video (componenta vizuală este realizată de Irina Rubina, artistă ce provine din domeniul filmului de animație, vezi foto), lucrarea ne este prezentată acum în versiune concertantă. Prima audiție a lucrării a avut loc cu un an mai devreme, pe 11 septembrie 2016, tot în interpretarea ansamblului Modern. Titlul este unul cât se poate de sugestiv și perfect relaționat cu muzica și cu mesajul ei, șacalul fiind animalul hoinar, nocturn, legat în mitologie și de lumea morților. Compozitorul declară într-un interviu că a scris lucrarea chiar pe timp de noapte și de aici

caracterul întunecat al piesei, efect realizat atât de ingenios prin instrumentele de alamă și prin fagot. Lucrarea emană o energie deosebită iar elementul nocturn este, poate, cel mai sugestiv punct de plecare pentru public.

Helmuth Lachenmann a fost cel care a încheiat concertul prin lucrarea sa *Mouvement (vor der Erstarrung)*. Un personaj cu vechime în peisajul muzical modern și o adevărată inspirație pentru tinerele generații, compozitorul german surprinde prin lipsa de convenționalism și dezvăluie publicului un tip de frumusețe muzicală greu de definit. El expune o paletă extraordinară de variată de posibilități în exploatarea materialului muzical, plonjând direct în subtilități ale muzicii instrumentale concrete. Intenția componistică gravitează în zona de permanentă transformare timbrală, explorări texturale și dizolvare continuă dinspre sunet înspre zgomot, toate în spiritul muzicii pur instrumentale. Există o adevărată lume muzicală pe care Lachenmann o creează în lucrarea sa care rivalizează fără îndoială cu lucrările colegilor săi din zona muzicii electroacustice.

Ansamblul Modern este unul cu tradiție; de altfel, nici nu se putea altfel cu asemenea lucrări în repertoriu. Ceea ce este special la acești instrumentiști – nu știu dacă și unic – este, în primul rând modul lor de organizare: nu există un director artistic, un dirijor principal iar toate deciziile privind varii aspecte administrative ori muzicale sunt luate de către toți membrii ansamblului, împreună. Este, probabil, unul dintre cele mai competente ansambluri de muzică contemporană din Europa iar prezența lor în Festivalul Internațional „George Enescu” ne bucură foarte mult.

Andra APOSTU

Filarmonica din Cluj și Dennis Russell Davies în concert

Înscris în seria Muzica secolului al XXI-lea, ce își propune să promoveze unele dintre cele mai interesante lucrări compuse în perioada contemporană în cadrul

Festivalului Internațional „George Enescu” 2017, concertul programat pe 16 septembrie a adus în fața publicului

bucureștean apreciatul ansamblu simfonic al Filarmonicii Transilvania din Cluj, la pupitrul căruia s-a aflat dirijorul american Dennis Davies Russel.

Având în vedere conceptul seriei în care a fost inclus, programul concertului a prezentat mai întâi o lucrare aparținând unuia dintre compozitorii români contemporani. Alegerea opusului *Cantus Gemellus* scris de Cornel Țăranu a părut a fi una inspirată și firească, în condițiile în care Filarmonica din Cluj s-a dovedit de-a lungul anilor unul dintre ansamblurile ce au susținut în mod constant muzica contemporană autohtonă, iar Cornel Țăranu este astăzi unul dintre cei mai reprezentativi exponenți ai școlii clujene de compoziție, apreciat deopotrivă în țară și în străinătate.

Plasată printre cele mai recente lucrări ale lui Cornel Țăranu, *Cantus Gemellus*, al cărui titlu face trimitere la o formă polifonică primitivă din perioada Evului Mediu, a fost susținută de Filarmonica Transilvania și Dennis Davies Russel într-o versiune echilibrată, în care elementele de culoare precum cântul celor două flaute drepte medievale sau momentul coral vorbit pe versurile lui Dante din final s-au integrat în sonoritățile nonfigurative și melodica originală specifice stilului componistic al lui Cornel Țăranu. De asemenea, Dennis Davies Russel a găsit acele soluții dirijorale ce i-au permis să construiască o variantă interpretativă ce a surprins inclusiv aluziile sonore la folclorul transilvănean și la muzica medievală de sorginte occidentală, prezentă în practica muzicală de peste Carpați încă din secolul al XVI-lea.

Programul propus de Filarmonica Transilvania a continuat cu interesantul și neobișnuitul *Concert pentru pian și orchestră* de Thomas Larcher, în care partitura solistică a fost susținută de tânărul Aaron Pilsan, originar, asemenea compozitorului, din Austria. Atributul de neobișnuit poate fi asociat concertului lui Thomas Larcher datorită lipsei aspectului concertant și al modului în care a fost conceput, și anume ca o replică post-modernă a celebrului *Concert nr.22 pentru pian și orchestra* de W. A. Mozart, în acest sens fiind preluată structura aparatului orchestral utilizat de geniul născut la Salzburg. Supranumit *Böse Zellen* (Celule maligne) după titlul unui film, *Concertul* lui Thomas Larcher impresionează prin echilibrul proporțiilor celor patru mișcări ce îl alcătuiesc și prin atmosfera interiorizată dar oarecum stranie ce transpare din sonoritățile lucrării. De altfel, în versiunea audiată în ambianța Sălii de Concerte Mihail Jora a Radiodifuziunii Române, tânărul muzician Aaron Pilsan a reușit să sublinieze tocmai această atmosferă aparte a lucrării prin alegerea unor nuanțe scăzute, ce sugerau parcă un personaj neliniștit care, cu ultimele sale zbateri, încearcă să găsească răspunsuri la întrebările pe care încă le are, chiar și înaintea unui ipotetic final sumbru. În sensul celor menționate anterior, alături de elemente de tehnică pianistică tipice muzicii contemporane, lucrarea lui Thomas Larcher utilizează o preparație a pianului în maniera lui John Cage, cu efecte sonore mai discrete, mai domoale, subscrise atmosferei generale a partiturii.

Ultima lucrare inclusă în programul propus de Filarmonica Transilvania din Cluj și dirijorul Dennis Russell Davies a fost *Simfonia în sol diez minor* de Elliot Goldenthal. Reflectând experiența de compozitor de muzică de film a lui Goldenthal, piesa a fost prezentată de Dennis Russel Davies într-o variantă în care caracterul complementar al celor două mișcări ale opusului a fost evidențiat cu rafinament. Astfel, dacă prima parte a părut a fi o veritabilă secvență cinematografică de tip descriptiv, în care muzica zugrăvea peisaje desprinse din mediul natural american, a doua mișcare a simfoniei a fost o demonstrație de energie și forță cuceritoare, dirijorul subliniind cu o gestică adaptată foarte bine caracterului muzicii, accentul pus pe reliefaarea elementului ritmic marcat prin intervenții uneori spectaculoase ale percuției, un exemplu fiind momentele în care o parte dintre instrumentele din acest compartiment al orchestrei au răsunat chiar din mijlocului publicului creând un aspect stereofonic. De asemenea, prin toate alegerile făcute pentru a construi această versiune a opusului, dirijorul Dennis Russell Davies a reușit să sublinieze vivacitatea partiturii, care, deși utilizează o mare parte dintre particularitățile muzicii contemporane și este scrisă într-una dintre cele mai rar folosite tonalități, sol diez minor, este captivantă și atractivă.

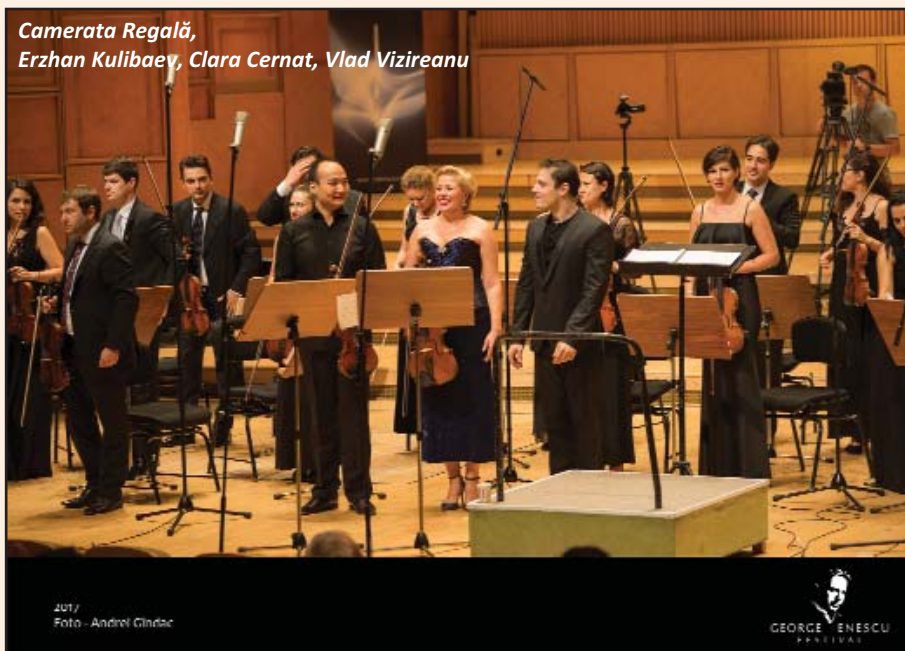
Având încă în memorie ultimele ecouri ale simfoniei lui Goldenthal, putem nota că programul prezentat de Orchestra Filarmonicii Transilvania din Cluj a evidențiat, o dată în plus, compatibilitatea lucrărilor compozitorilor români în context internațional și a adus în fața publicului un ansamblu bine încheiat, care, printr-o bună colaborare cu dirijorul, a demonstrat că muzica contemporană poate fi interpretată cu echilibru și rigoare.

Mădălin Alexandru STĂNESCU

Camerata Regală în Seria Muzica Secolului XXI

Am avut plăcerea să întâlnesc pe scena Studioului „Mihail Jora” din București ansamblul Cameratei Regale format din instrumentiști tineri și iubitori de muzică.

Camerata Regală,
Erzhan Kulibaev, Clara Cernat, Vlad Vizireanu

4917
Foto - Andrei Gîndac

GEORGE ENESCU
FESTIVAL